

TOTES I TOTS ELS ALUMNES
TENEN UN TALENT ESPECIAL
QUE ELS FA ÚNICS

SÓN *especialistes*

aulas
creativas

Memòria del projecte **Són especialistes**

Curs 2014-2015

Índex

Introducció	3
1. Justificació i punt de partida	4
2. Descripció general del projecte	5
2.1. Objectius específics.....	5
2.2. Competències i àrees de treball.....	5
2.3. Metodologia.....	6
2.4. Fases del projecte	7
2.5. Recursos i suport.....	9
3. Resultats del projecte.....	11
3.1. Talents: percepció i reconeixement	12
3.2. Orientació educativa i laboral	14
3.3. Funcionament i desenvolupament del projecte.....	15
4. Conclusions principals	18
Annexos	19
Annex 1. Conclusions <i>focus groups</i> Són especialistes.....	19
Annex 2. Els paper dels artistes Miguel Gallardo i Hanoch Piven	23
Annex 3. Qüestionari previ als alumnes	24
Annex 4. Dinàmica d'avaluació amb els alumnes i els mestres	28
Annex 5. Qüestionari del professorat.....	34

Introducció

Són especialistes és una iniciativa que s'emmarca entre les diverses estratègies i els programes encaminats a disminuir l'abandonament escolar. Aquest aspecte es treballa reforçant la tasca d'orientació educativa i laboral que desenvolupen els centres educatius, proposant nous camps per a l'acció i facilitant recursos i estratègies per al professorat i els seus alumnes. El projecte incideix positivament en aspectes claus, com són el descobriment i la potenciació dels talents, l'autoestima i el foment de l'autonomia de l'alumnat a l'hora de cercar i emprar recursos per a l'aprenentatge.

Aquest projecte neix de la plataforma Aulas Creativas, un espai de trobada virtual i presencial format per una comunitat de 40.000 mestres, educadors i altres agents educatius. Les persones i entitats que donen vida a Aulas Creativas tenen en comú la voluntat d'innovar en el camp de l'educació. És per això que aquest espai fomenta el treball col·laboratiu, en el qual es comparteixen experiències i reflexions pedagògiques, i el qual proporciona un punt de partida per a noves iniciatives educatives, ajudant perquè nous projectes neixin i/o es desenvolupin.

Durant el curs escolar 2014-2015, s'ha implementat el projecte educatiu Són especialistes en un total de vuit centres educatius de la ciutat de Viladecans, amb el suport de l'Ajuntament. Aquest document és un recull de les accions principals i dels resultats assolits després d'aquest primer any de desenvolupament.

1. Justificació i punt de partida

El fracàs escolar afecta quasi un terç dels joves de l'Estat espanyol que es troben en edat de completar els seus estudis obligatoris. Aquest 29% dels alumnes suposa el doble de la mitjana europea (segons dades del 2012). D'acord amb la Federació d'Entitats d'Atenció i d'Educació a la Infància (FEDAIA), **l'abandonament escolar és la culminació d'un procés de desafecció i desvinculació progressiva de l'alumne amb l'entorn escolar** que pot tenir els seus orígens en causes àmpliament diverses i múltiples: polítiques, estructurals, institucionals, socials, personals, etc. De la mateixa manera, les conseqüències d'aquest procés també són extenses i variables segons cada situació. Una de les més destacables, tant pel seu abast com pels efectes que a curt i llarg termini pot desencadenar en l'alumnat afectat, repercuteix en la pròpia imatge i valoració d'ells mateixos, la qual cosa sovint condiciona els vincles i les relacions entre el grup d'iguals i, alhora, les seves expectatives de futur. El centre educatiu, com espai de confluència de múltiples realitats, s'enfronta al repte de poder donar respostes més efectives davant d'aquestes situacions.

Més enllà dels resultats acadèmics, considerem que tots els alumnes tenen un talent especial que els fa únics. Sovint, aquests talents queden ocults o amagats per la rigidesa del currículum educatiu, les avaluacions i les qualificacions.¹ Tanmateix, els centres educatius han de poder generar espais des dels quals **posar en valor i potenciar els talents i habilitats de tot l'alumnat**, per multiplicar així el caràcter inclusiu dels centres i la possibilitat d'una orientació educativa i laboral posterior més efectiva i en concordança amb els interessos i les motivacions dels estudiants i les estudiants.

D'altra banda, s'observa un canvi de tendència important en el mercat laboral. Les línies que delimiten les professions tradicionals cada cop són més difoses, perquè potencien un nou perfil professional en el qual les capacitats i competències van guanyat terreny davant de l'acumulació d'informacions i coneixements. Aquests canvis s'han d'integrar també en la tasca d'orientació que es realitza des dels centres, com una fase prèvia a l'elecció d'itineraris, i des de la qual donar protagonisme als talents i les habilitats de tots i cada un dels joves de les nostres aules.

Reconèixer i donar veu a aquests talents és **possibilitar un procés de treball personal dels alumnes en el qual descobrir les pròpies potencialitats individuals per enfocar-les cap a la construcció d'un projecte de futur**. Una manera d'acompanyar l'alumnat a l'hora de dibuixar el seu propi camí, afavorint-ne l'autonomia i la proactivitat, iniciant un diàleg en el qual cadascú vagi prenent les regnes de la seva pròpia vida, abandonant la postura de l'estudiant passiu que únicament va superant, o no, etapes.

¹ Vegeu el punt 3 «La importància de treballar els talents» de l'Annex 3 «Conclusions dels focus groups Són especialistes» realitzat amb el professorat i les famílies de Viladecans.

2. Descripció general del projecte

El projecte educatiu Són especialistes té com objectiu principal inspirar els mestres perquè acompanyin els seus alumnes en el descobriment d'aquelles habilitats que els fan únics. Enfocat principalment als joves de segon cicle d'ESO, busca incidir en un moment clau de l'etapa educativa en la qual han de prendre decisions rellevants sobre el seu futur acadèmic i professional.

2.1. Objectius específics

- Possibilitar l'acció reflexiva i introspectiva amb l'alumnat.
- Potenciar les habilitats i els talents de l'alumnat.
- Millorar la percepció que l'alumnat té d'ell mateix, potenciant una autoestima basada en les seves capacitats.
- Generar espais de construcció activa de projectes de futur (formatius i laborals) per part de l'alumnat a les aules.
- Conscienciar el professorat de la importància de donar veu als talents de l'alumnat.

2.2. Competències i àrees de treball

Amb les activitats i la metodologia del projecte es treballen les competències bàsiques de la Educació Secundària Obligatòria següents:

- Competències en comunicació lingüística.
- Competències en tractament de la informació i competència digital.
- Competències culturals i artístiques.
- Competències en aprendre a aprendre.
- Competències en autonomia i iniciativa personal.

Aquest caràcter transversal del projecte permet que es pugui implementar des de diferents àrees o matèries, ja siguin troncal –com en el cas de les llengües–, específiques –educació plàstica i visual o iniciació a l'activitat emprenedora–, o com a projecte propi del centre –en tutories o sessions destinades a l'orientació educativa i professional.

2.3. Metodologia

El projecte Són especialistes es basa en el desenvolupament d'una metodologia activa participativa que fomenta el protagonisme de l'alumnat en la construcció i el desenvolupament dels processos d'aprenentatge. En aquest sentit, **es concep l'alumne com un agent actiu, amb interessos i inquietuds pròpies i també amb experiències i coneixements previs**. Partir des d'aquest plantejament i treballar les diferents fases del projecte amb coherència fomenta l'autonomia de l'alumnat i el desenvolupament d'eines i recursos propis i col·lectius per tal d'afrontar els reptes de la vida diària un cop finalitzada l'etapa de la ESO.

Aquesta metodologia de treball es materialitza tant en les diferents activitats proposades, com en el rol del professorat durant la implementació d'aquestes. Amb relació a les activitats, es potencia la implicació directa de tot l'aula, **generant espais plurals i diversos de sabers i experiències, proposant accions creatives, lúdiques, que potenciïn el treball personal, així com també el treball col·laboratiu**, respectant en tot moment les opinions i els sentiments dels participants. Aquestes dinàmiques es complementen amb el rol del professorat, que pren la figura de facilitador, acompanyant els alumnes durant el procés de creació, disposa dels elements i dels recursos que els participants puguin anar necessitant i fomenta la reflexió compartida.

2.4. Fases del projecte

La implementació del projecte contempla diferents fases, que s'estenen al llarg del curs escolar, i les activitats formatives, de desenvolupament i d'avaluació:

Taller inicial amb el professorat

De la mà dels artistes Hanoch Piven i Miguel Gallardo,² es genera un espai creatiu i obert on el professorat comparteix les seves reflexions al voltant dels talents. Aquest taller és una sessió pràctica i participativa que introdueix, mitjançant les dinàmiques i l'experimentació, els objectius principals del projecte. D'altra banda, aquest espai de trobada és una oportunitat per presentar el projecte en la seva globalitat, descriure i conèixer-ne cada una de les etapes i assessorar el professorat de cara a la futura implementació.

Avaluació inicial amb l'alumnat

Abans d'iniciar les activitats del projecte a l'aula, els futurs participants responen un qüestionari que mesura aspectes clau vinculats amb els talents –com ara el grau de coneixement que els propis joves tenen sobre les seves habilitats, així com també la valoració que en fan–, l'autoestima, els projectes de futur,... Aquest qüestionari té una doble funció: d'una banda, conèixer la situació de partida del treball a l'aula, i, d'una altra banda,, ajudar a mesurar els avenços produïts amb la implementació del projecte quan es comparen els resultats de l'avaluació final amb la inicial.

Fase 1: introspecció

Aquesta primera fase inclou activitats i dinàmiques participatives l'objectiu de les quals es fomentar en l'alumnat una mirada introspectiva pel tal d'anar descobrint i expressant quins són els seus talents i capacitats. Aquestes accions permeten generar un espai de diàleg obert a l'aula i anar canviant molts dels prejudicis associats als talents.

² Per saber-ne més sobre la tasca d'aquests artistes, consulteu l'Annex 2 d'aquest document.

Fase 2: narrativa

Les activitats proposades en aquesta segona fase conviden l'alumnat a reflexionar sobre alguns aspectes clau de la seva vida i a projectar possibles plans de futur. Aquestes accions van encaminades a comprendre la diversitat de formes que els camins de cadascú poden adquirir i la necessitat de prendre-hi part activa en la construcció del propi futur, establint metes i objectius en el present.

Fase 3: eines i recursos

En aquesta tercera fase es proposen activitats que inciten la cerca de diferents eines i recursos que cadascú necessita per tal de dur a terme el projecte de futur descrit durant la fase anterior. Les accions previstes busquen desenvolupar les capacitats d'autonomia dels participants, però també el treball col·laboratiu i l'ajuda mútua.

Fase 4: full de ruta

Com a conclusió dels diferents processos i accions empresos en les fases anteriors, cada alumne elabora el seu propi full de ruta, en el qual va configurant diverses opcions, així com també els possibles camins d'aprenentatge i especialització per tal d'arribar-hi. Aquest document visual reflecteix recorreguts possibles i les accions clau que cadascú pot emprendre per tal d'arribar als objectius que ell mateix s'ha establert.

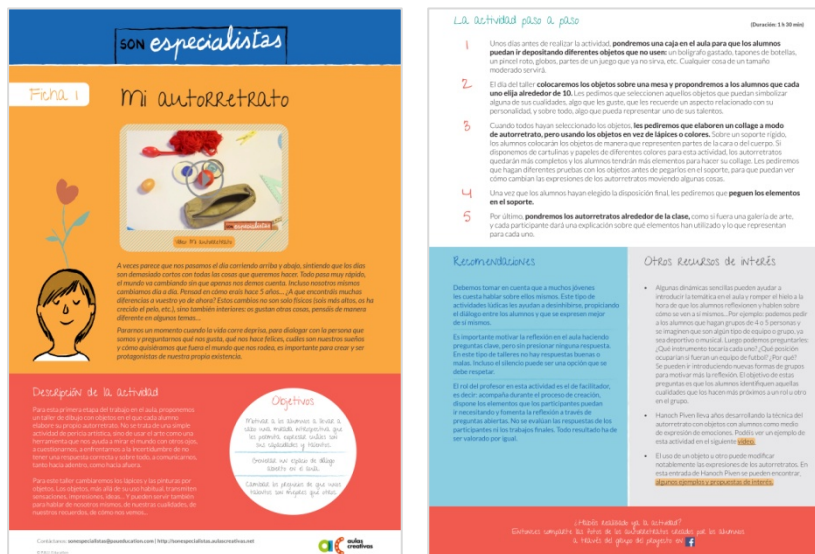
Avaluació final amb l'alumnat i el professorat

L'avaluació és un procés que es contempla de manera transversal al llarg de tota la implementació del projecte. Tanmateix, un cop realitzades les quatre fases explicades anteriorment, es fa una sessió d'avaluació presencial amb els centres participants (alumnes i professorat). Aquesta jornada serveix per expressar i compartir les sensacions i opinions dels participants del projecte amb referència al projecte, però també en relació amb aquells aspectes clau en els quals, des de Són especialistes, es busca incidir. Aquesta sessió presencial es complementa amb qüestionaris escrits.

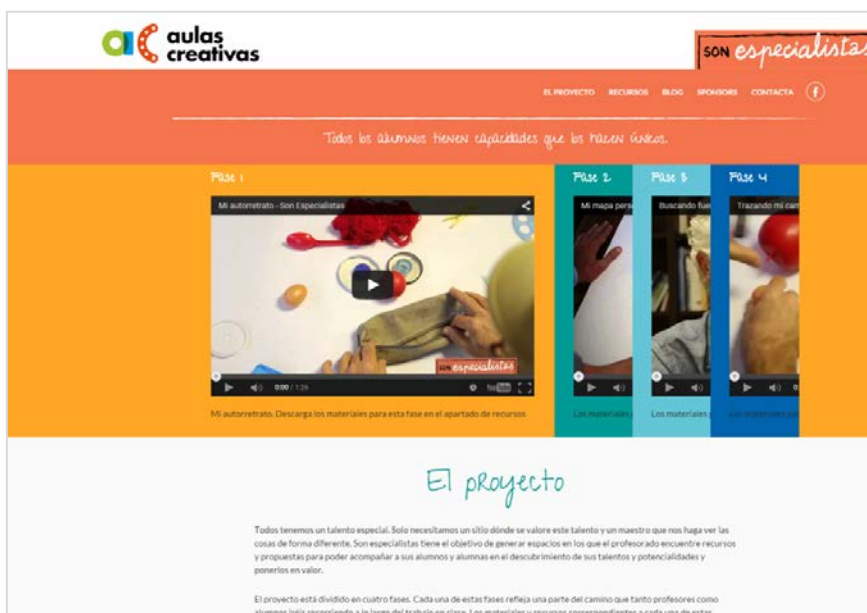
2.5. Recursos i suport

El projecte conté amb un seguit de recursos i eines per tal de facilitar-ne la implementació a l'aula:

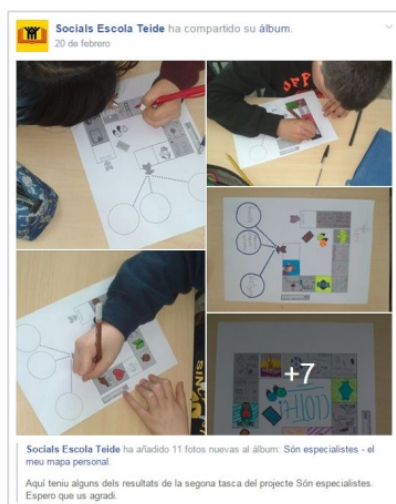
- **Material del projecte:** fitxes per al professorat amb els aspectes clau, per tal d'implementar cada una de les sessions a l'aula. Aquestes fitxes inclouen un vídeo de presentació/introducció de cada fase, una descripció dels objectius de cada fitxa, activitats i dinàmiques, altres recursos i recomanacions a l'hora d'implementar-les.

- **Web del projecte:** informació general sobre el projecte, accés als recursos i a les entrades (blog-post) amb reflexions, idees i notícies vinculades al projecte.

- **Assessorament:** durant tota la implementació del projecte, el professorat rep l'assessorament d'un equip per tal de resoldre qualsevol dubte o novetat que sorgeixi.
- **Xarxes socials:** els centres participants comparteixen les activitats i opinions sobre aquestes per mitjà d'un grup de Facebook. Aquest espai serveix per donar visibilitat a les diferents accions realitzades alhora que permet que els participants interactuïn

3. Resultats del projecte

L'avaluació s'entén com un procés que engloba la totalitat del projecte i que té un doble objectiu. D'una banda, mesurar els resultats assolits amb la implementació del projecte, parant atenció en els propis alumnes, en les percepcions del professorat i en la dinàmica de la pròpia aula. D'una altra banda, millorar els processos de desenvolupament intern i anar adaptant la proposta a les necessitats dinàmiques i canviants dels centres participants.

En el cas de la ciutat de Viladecans, aquesta avaluació integral s'ha concretat en diferents moments clau i ha possibilitat adquirir una visió àmplia respecte de l'evolució del projecte. Aquests espais s'han concretat en:

- **Accions prèvies** a la implementació del projecte, que permeten fer una primera anàlisi de la situació inicial o el punt de partida. Entre aquestes accions destaquen els *focus groups* realitzats amb mestres i famílies, així com també les valoracions de l'alumnat mitjançant els qüestionaris. Aquests espais possibiliten tenir una idea prèvia sobre com es perceben els aspectes clau sobre els quals es desenvolupa el projecte: què entenem per talent, quina importància li donem en l'àmbit educatiu, quina imatge té de si mateix l'alumnat, com es valoren amb relació a les seves capacitats i habilitats,...
- **Accions realitzades durant el desenvolupament del projecte**, que possibiliten anar reconeixent els diferents reptes i oportunitats que esdevenen d'introduir el projecte a les aules. Aquestes accions es concreten en les trucades i comunicacions electròniques mantingudes amb els centres participants durant el curs.
- **Accions de tancament** per mesurar el funcionament del projecte a les aules i els principals resultats aconseguits. Aquestes s'han concretat en una sessió presencial amb els mestres i la representació d'alumnes dels diferents centres participants, i amb un qüestionari final dirigit als mestres.

A continuació, es presenten les conclusions principals d'aquesta avaluació en tres grans àrees temàtiques:

1	2	3
Talents: percepció i reconeixement	Orientació educativa i laboral	Funcionament i desenvolupament del projecte

3.1. Talents: percepció i reconeixement

Un dels aspectes principals en què s'enfoca el projecte és la necessitat de crear espais on l'alumnat pugui descobrir i posar en valor els seus propis talents. **Aquesta fita s'ha vist assolida amb les activitats realitzades en el marc del projecte.** En aquest sentit, cal remarcar que partíem d'una situació inicial en la qual quatre de cada deu alumnes considerava que no tenia habilitats i talents que el fessin únic.³ Dins d'aquest grup trobem graduacions que apunten a escales de percepció del talent propi diferents, i que poden anar des de la falta de reconeixement total d'aquestes habilitats fins a una baixa valoració d'aquestes per part dels propis joves.

Aquest fet també es va poder percebre durant els *focus groups* realitzats amb els mestres i les famílies previs a la implementació del projecte. En aquestes trobades, malgrat que tots els participants reconeixien que els seus alumnes o fills tenien talents i habilitats, la majoria no sabia anomenar-los. Aquest desconeixement, més present a les aules que a les cases encara que amb representació en ambdós espais, posava en relleu una preocupació per part dels docents: com aquesta falta de coneixement també afecta el propi alumnat. Així, una part important dels alumnes té la sensació de «no ser bons en res», un sentiment que s'accentua notablement durant l'educació secundària. Aquest aspecte genera desmotivació i frustració entre els joves en una etapa ja de per si complexa.⁴

Aquest aspecte s'ha vist àmpliament millorat després d'introduir la temàtica a les aules. En la mateixa pregunta realitzada en finalitzar el projecte, **tots els alumnes participants en l'avaluació reconeixen que tenen talents i/o habilitats que els fan únics.** Alhora, aquests talents tenen rellevància i tots els **consideren importants o molt importants**, ja sigui perquè formen part de la seva personalitat, ja sigui perquè els associen amb activitats que els ajuden a relaxar-se o a divertir-se. Els joves reconeixen situacions en les quals no havien valorat els seus talents perquè no els concebien com una cosa important, o bé algunes en les quals es podien sentir una mica *freaks* si tenien un talent diferent.

Introduir aquest treball a les aules no només ha aconseguit possibilitar la creació d'espais per al descobriment dels talents, sinó també per millorar la valoració que els joves tenen d'aquests. En aquest punt trobem opinions diverses: una part considera que potser no tots els talents que un té són importants per als altres, però que el fet notable és que sigui bo per a un mateix. Un altre grup considera que, quan una cosa és bona per a un mateix, tothom se'n beneficia. D'una manera o d'una altra, **els joves veuen en els seus talents una part important de qui són i dels seus interessos.**

³ Pregunta 1.1 de l'Annex 3 «Qüestionari previ als alumnes».

⁴ Punt 3 de l'Annex 1 «Qüestions *focus groups* Són especialistes».

Aquestes valoracions dels joves s'alineen prou amb la percepció que tenen els docents participants en el programa. Així, **el 89% creu que el projecte els ha permès parlar dels talents a l'aula d'una manera notable** i més del 67% considera que els alumnes ara els donen més importància, un factor que el 89% dels docents creu que augmenta l'autoestima del jovent.⁵

Un aspecte en el qual cal incidir pel que fa a aquestes dinàmiques és potenciar el diàleg i l'intercanvi entre els joves en relació amb els seus talents. En aquest sentit, malgrat que el reconeixement dels talents propis ha augmentat considerablement, aquest treball personal i introspectiu no sempre ha conduït a un increment del coneixement que els alumnes tenen els uns dels altres. Així, mentre el 90% dels participants considera que coneix més els seus companys i companyes després d'haver realitzat el projecte, només el 45% pensa que aquests sabrien quins són els seus talents i les seves habilitats. Els joves comenten que, sovint, el que coneixen dels altres «és molt superficial perquè fa vergonya admetre segons quins talents». Propiciar aquest intercanvi és una proposta que els propis participants consideren important i **creuen positiu poder generar espais o grups en els quals puguin compartir talents i vivències similars.**⁶ Igualment, quan parlem d'aquells talents que sí es comparteixen obertament, veiem com són ben valorats per la resta de l'aula. Així, **el 70% creu que els seus companys i companyes valoren positivament els seus talents** i el 100% reconeix que aquests els demanen ajuda quan creuen que les seves habilitats poden contribuir positivament en el desenvolupament d'una tasca.⁷

Aquest factor es valora també molt positivament per part dels mestres que han implementat el projecte. Així, reconeixen que ha estat un punt de suport per a alguns alumnes, ja que ha propiciat l'ajuda mútua. D'aquesta manera, el 89% dels docents considera que parlar dels talents ha ajudat perquè els joves es coneguin millor entre ells i el 56% creu que això ha propiciat una millor valoració entre companys, especialment, en aquelles aules on aquesta dinàmica de coneixement mutu no era tant present.⁸

⁵ Preguntes 4.1, 4.2 i 4.3 de l'Annex 5 «Qüestionari del professorat»

⁶ Preguntes 9 i 4, respectivament, de l'Annex 4 «Dinàmica d'avaluació amb els alumnes i els mestres».

⁷ Preguntes 5 i 6 de l'Annex 4 «Dinàmica d'avaluació amb els alumnes i els mestres».

⁸ Preguntes 4.4 i 4.5 de l'Annex 5 «Qüestionari del professorat».

3.2. Orientació educativa i laboral

Un altre factor positiu que cal destacar del projecte ha estat la via per introduir aspectes vinculats amb l'orientació educativa i laboral a les aules. En aquest sentit, partíem d'una situació en la qual, poc més del 50% dels alumnes, tenia una idea clara sobre què volia fer en el futur; aquesta xifra augmenta fins al 70% un cop implementat el projecte.⁹ **També s'incrementa de manera notable la visió que aquests joves tenen sobre el seu futur.** Així, abans d'iniciar les activitats, el 60% dels alumnes tenia una visió positiva del seu futur, i aquesta dada arriba fins al 85% un cop implementat el projecte.¹⁰ Aquests augments també es reflecteixen de manera significativa en relació amb la percepció que els joves tenen sobre el seu futur i el suport familiar. Prèviament a la implementació del projecte, el 64% dels alumnes considerava que la seva família sap com li agradaria que fos la seva vida en el futur i que sent el suport per aconseguir-ho; la mateixa pregunta realitzada després de la implementació de les activitats, incrementa aquesta resposta fins al 95%.¹¹

Aquestes percepcions estan en consonància amb les valoracions que el professorat fa sobre la introducció de la temàtica a l'aula. **El 89% creu que parlar dels talents a l'aula ha ajudat perquè l'alumnat pensi en el seu futur acadèmic i laboral.**¹²

Els talents es converteixen així en una part important de la construcció dels projectes de futur. **El 80% dels alumnes participants creu que les seves habilitats seran importants per al desenvolupament de les seves professions futures.** Alguns creuen que aquestes estaran directament vinculades i d'altres consideren que, encara que sigui de manera indirecta, tenen a veure amb qui són, i, per tant, quedarien integrades.

Es percep també una **millora considerable en relació amb l'autonomia dels joves** i la seva capacitat per trobar eines i recursos. Així, a l'inici del projecte, un 65% dels joves es veia capaç de resoldre els problemes que se'ls presentava; en finalitzar les activitats implementades, aquesta xifra augmenta fins al 95% dels participants.¹³

⁹ Preguntes 1.2 de l'Annex 3 «Qüestionari previ als alumnes» i 14 de l'Annex 4 «Dinàmica d'avaluació amb els alumnes i els mestres», respectivament.

¹⁰ Preguntes 1.9 de l'Annex 3 «Qüestionari previ als alumnes» i 13 de l'Annex 4 «Dinàmica d'avaluació amb els alumnes i els mestres», respectivament.

¹¹ Preguntes 1.4 de l'Annex 3 «Qüestionari previ als alumnes» i 15 d de l'Annex 4 «Dinàmica d'avaluació amb els alumnes i els mestres», respectivament.

¹² Pregunta 4.6 de l'Annex 5 «Qüestionari del professorat».

¹³ Preguntes 1.7 de l'Annex 3 «Qüestionari previ als alumnes» i 17 de l'Annex 4 «Dinàmica d'avaluació amb els alumnes i els mestres», respectivament.

Per tant, podem concloure que **el projecte representa una eina útil per introduir les accions d'orientació educativa i laboral** que els centres han de realitzar durant l'etapa d'educació secundària obligatòria. Aquesta via representa una innovació amb referència a les activitats d'orientació tradicionals, més centrades a oferir informacions sobre circuits acadèmics diversos, en lloc de propiciar una reflexió més profunda per part dels joves; espais de reflexió que convidin al descobriment personal i a la construcció d'itineraris afins a les seves inquietuds i motivacions.

3.3. Funcionament i desenvolupament del projecte¹⁴

La majoria dels centres ha realitzat les activitats a les aules de 3r (55%) i, en altres casos, a 4t (36%) o altres cursos (9%). Tanmateix, veiem que la majoria dels mestres considera el grup de 3r com el més propici per dur a terme aquest tipus d'accions inicials i exploratòries, per, posteriorment, centrar-se, durant l'etapa de 4t, en la selecció d'itineraris concrets.

Més del 90% dels docents que ha implementat el programa va participar al taller per a mestres inicial. Tots valoren la iniciativa com a molt positiva, ja que facilita la introducció dels objectius i la posterior realització del projecte a les aules. Alhora, aquesta activitat es valora com a motivadora, interessant i engrescadora.

Un dels aspectes que cal tenir en compte són les dates d'implementació. El fet que el projecte no s'endegués a principi de curs ha suposat un repte a l'hora d'introduir-lo a l'aula. Això ha suposat que només el 33% dels centres hagi pogut desenvolupar el projecte totalment, mentre que el 67% restant ha realitzat només un percentatge de les sessions. Aquesta diferència en el grau d'implementació es fa palesa també en relació amb les hores lectives destinades. Així, veiem que la mitjana de sessions realitzades és de 7, però amb variacions notables entre centres, que van des de les dues hores lectives fins a les dotze.

El material de suport del projecte és un dels aspectes millor valorat pels docents. En aquest sentit, es considera que **les activitats proposades estan en línia amb els objectius establerts, són adequades per a les edats a les quals s'enfoca i fomenten la participació de l'alumnat**. En el quadre següent podem observar com es concreten aquestes valoracions:

¹⁴Vegeu les respostes desglossades en l'Annex 5 «Qüestionari del professorat».

	Gens	Poc	Bastant	Completament
Les activitats proposades a les fitxes estan en línia amb els objectius del projecte	0%	0%	89%	11%
Les activitats proposades són adequades per a les edats a les quals es dirigeix el projecte	0%	11%	88%	11%
Les activitats proposades són fàcils d'implementar a l'aula	0%	0%	89%	11%
Les activitats proposades desperten l'interès de l'alumnat	0%	0%	89%	11%
Les activitats proposades potencien la participació de l'alumnat	0%	0%	56%	44%

Tanmateix, prop del 30% creu positiu poder incrementar aquests materials amb altres recursos: de tipus visual, per aprofundir en alguns aspectes de la temàtica,...

A l'hora de descriure el projecte, els docents destaquen el seu caràcter divertit i motivador. El gràfic següent mostra els adjectius que aquests emprarien per descriure Són especialistes.

En relació amb els reptes principals, veiem que **els docents han hagut d'afrontar algunes dificultats a l'hora de traslladar-lo a les aules** i adaptar-lo a les seves programacions. Aquests aspectes responen a diferents factors: d'una banda, com que és el primer any de projecte, requereix d'un treball previ per part dels docents per conèixer-ne la dimensió, necessitats,... per tal d'implementar-lo posteriorment de la manera més adient. En aquests casos, i de cara a futures edicions, es planteja la possibilitat d'allargar el taller inicial, perquè es pugui examinar en profunditat l'abast del projecte i resoldre els dubtes principals in situ. En altres ocasions, aquests reptes estan vinculats amb els alumnes, ja sigui per especificitats relacionades amb la seva situació (per exemple, amb els alumnes de la UEC) o perquè cal motivar-los per iniciar una nova activitat.

Tanmateix, **la valoració general dels docents en relació amb el projecte és molt positiva** i això es trasllada a la **intenció de repetir l'experiència el proper curs**, tret de la UEC, per les característiques pròpies de l'alumnat.

4. Conclusions principals

El projecte Són especialistes és una **eina útil i innovadora per introduir les actuacions vinculades amb l'orientació educativa i laboral** en una etapa decisòria per al jovent. L'enfocament estratègic – reflexionar i treballar els talents i les habilitats dels joves–, així com també la metodologia de treball proposada –participació directa i activa de les persones implicades– afavoreix aspectes clau i necessaris d'aquesta tasca orientativa.

La tasca del cos docent dels centres participants és central per a l'assoliment d'uns resultats favorables. La capacitat per motivar les reflexions de l'alumnat, així com propiciar la cerca de recursos, el diàleg i l'intercanvi entre els joves són aptituds indispensables perquè aquestes actuacions tinguin èxit. El projecte posa a disposició dels centres un seguit de recursos i materials de suport que guia els docents en aquesta tasca, les proposen idees i activitats, recomanacions i espais d'intercanvi. Tanmateix, és important donar suport als mestres proporcionant-los punts de trobada (tant físics com virtuals) on aquests puguin resoldre dubtes, compartir experiències, proposar noves accions,... Aquest suport i assessorament s'ha de materialitzar tant a l'inici del projecte, per mitjà del taller inicial amb el professorat, com al llarg de la implementació, mantenint un contacte periòdic amb els mestres.

Tal com ja apuntaven els docents en els *focus groups* previs, potenciar els talents dels joves i posar-los en valor de cara a construir projectes de futur és un **objectiu ambiciós i que requereix temps i accions continuades en el temps.** La falta d'accions i d'iniciatives centrades en aquests aspectes durant la primària i els primers cursos de la ESO requereix actuar sobre una tendència que, en el cas d'alguns joves, ja està molt assentada. Per això, el projecte **Són especialistes s'ha d'anar integrant en la pròpia dinàmica dels centres** fins que el facin propi i completament adaptat a les seves necessitats concretes.

Annex 1. Conclusions *focus groups* Són especialistes

1. Percepción sobre qué es el talento

Por lo general, se reconoce el talento como aquella «habilidad especial» que tenemos las personas y que destaca por encima de las demás. Tanto en el caso de las familias como del profesorado, se perciben estos talentos como algo especial, como un don, algo casi innato. Igualmente, las familias profundizan en este aspecto, señalando que es necesario algo más que esta «semilla inicial» para conseguir desarrollar este talento:

- La importancia del **entorno**. Familia, escuelas,... los entornos favorables, que apoyan al sujeto, potencian el desarrollo de este talento.
- La **motivación**. No se trata solo de tener un talento, sino de que este sea algo que te motive. Alguien puede ser muy bueno en matemáticas, pero que no le interesen nada... aunque, como es bueno en eso, se le insiste.
- El **esfuerzo**. Algunos participantes consideran el esfuerzo como un trabajo necesario para poder «cultivar» este talento. En este punto se generan algunas discrepancias entre los participantes: entre aquellos que no creen que pueda haber talento sin esfuerzo y entre los que, al considerarlo más innato, creen que el esfuerzo lo mejora en todo caso, pero no es necesario, ya que el talento «sale solo».

Cuando los participantes ponen de ejemplo algunos de sus propios talentos, hay dos grandes bloques diferenciados: los que se refieren a **habilidades artísticas**: cantar, bailar, dibujar,... y los que destacan capacidades relacionadas con las **habilidades sociales**: paciencia, mediación, organización, diálogo,... Sin embargo, cuando se trata de enumerar los talentos de los alumnos, tanto profesores como familias, aunque de manera más específica los segundos, se ciñen mucho más a menudo a asignaturas concretas... «mi hijo es muy bueno en historia», «se le dan muy bien las lenguas»,... Solo en algunos casos se ponen ejemplos fuera del ámbito educativo tradicional: «siempre le han gustado los coches». En estos casos, a menudo se crea durante la conversación una línea muy difusa entre lo que separa «talento» de «interés». En el caso del profesorado, esta línea entre una y otra también se confunde repetidas veces, aunque a la hora de enumerar los talentos, estos se engloban en ámbitos más amplios que en el de la propia escuela. Reconocen que hay muchos talentos «escondidos». Los que suelen destacar más son los artísticos (el dibujo, especialmente) y las habilidades sociales que rápidamente toman fuerza en las aulas, como, por ejemplo, el liderazgo.

2. Los talentos y el entorno

Cuando los participantes reflexionan sobre aquellos talentos que tenían cuando eran adolescentes, más de la mitad coincide en que son los mismos que tienen ahora, con la diferencia de que estos se han ido perfilando hacia sus circunstancias actuales. En este sentido, muchos consideran que sus talentos les han ido guiando a sus profesiones actuales. Este porcentaje se incrementa en el caso del *focus* con profesores, dato más que previsible, pues la educación suele ser principalmente vocacional.

Igualmente, un sector importante sí reconoce que ha ido abandonando algunos de sus talentos, especialmente aquellos relacionados con el arte y los deportes, los cuales se han ido conformando como aficiones en sus vidas actuales. En estos casos se justifica como que «la vida te va llevando a escoger lo más práctico».

Otros argumentan esta pérdida de talentos como parte integrante del cambio que hacemos de adolescentes a adultos: pérdida de imaginación, de tener grandes sueños, pensar a lo grande...

Profesores y familias coinciden en la importancia del entorno para dar lugar a estos talentos de los jóvenes. En el caso del profesorado, se reconocen igual de importantes la escuela y el entorno familiar. En el caso de las familias, conceden mayor importancia a la escuela, ya que, por lo general, se considera que en casa esto ya se hace. En este sentido se argumenta que «no es como pasaba en nuestra generación», por lo que destaca que ahora se da más libertad a los hijos para que escojan sus propias opciones. Este dato entra en contradicción con las reflexiones del profesorado, quienes, a menudo, manifiestan que las familias siguen interfiriendo mucho en cuanto a estas voluntades. Así, se destacan estas intervenciones de manera particular cuando, tras la ESO, los alumnos deben escoger entre el bachillerato y la formación profesional. En este caso, la segunda opción sigue siendo vista como una alternativa «de segundas» y el profesorado percibe, en algunos casos, mucha presión por parte de la familia para que el alumno continúe su formación por la vía del bachillerato, a pesar de las recomendaciones del profesorado y de la voluntad del propio alumno.

Asimismo, el centro educativo, y especialmente la clase, sigue siendo el espacio privilegiado en el que los participantes consideran que se deberían trabajar los talentos. En algunos casos, el profesorado ha ido integrando estrategias que permitieran poner en juego los talentos de los alumnos, pero, en la mayoría de las ocasiones, son acciones puntuales fuera del ámbito curricular. En el argumentario de por qué se limitan a momentos concretos, se ponen de manifiesto muchas dificultades para lograrlo. Esto todavía se hace más patente en los centros ordinarios, cuyas aulas de derivación curricular, y similares, son mucho más afines a trabajar basándose en otras metodologías que nacen de la individualidad.

Entre las principales razones que se describen, destacan:

- Masificación en las aulas.
- Rigidez y sobrecarga del currículo.
- Falta de habilidades por parte de algunos docentes.

Las familias son más críticas en este sentido, e integran (además de los motivos anteriores):

- La educación solo mide el coeficiente intelectual.
- Hay muchos profesores sin vocación.

En cuanto a los docentes, en este caso de secundaria, muchos consideran que el problema viene de antes. A pesar de que la etapa de educación infantil es mucho más abierta, cuando los alumnos entran a primaria, ya se les empieza a limitar mucho. Cuando llegan a la secundaria, la mayoría ya «ha sido capada» y es muy complicado recuperar todo lo que ya se ha perdido. Además, en secundaria –a diferencia de primaria donde casi siempre están con el mismo docente–, la rotación dificulta mucho que los profesores lleguen a conocer verdaderamente a sus alumnos.

A modo de resumen, en este punto, la mayoría de los participantes de los dos *focus* coinciden en que el mayor problema reside en el «diseño» del sistema educativo actual. A pesar de esto, y especialmente con el grupo de docentes, se reconoce que quedan espacios en los que todavía se puede «jugar con la norma» y que, a veces, se trata más de un cambio de planteamiento por parte del profesorado.

3. La importancia de trabajar los talentos

Todos los participantes de los dos encuentros creen firmemente que todos los alumnos tienen un talento. A pesar de ello, y de manera más especial en los docentes, aunque no la única, no todos sabrían destacar un talento de cada uno de sus alumnos o hijos (según el caso). Los docentes ven en este punto un tema preocupante, ya que, en muchos de estos casos, son incluso los propios alumnos los que no sabrían reconocerse un talento propio. Esta sensación «de no ser bueno en nada» se acentúa de manera importante en la secundaria y toma especial protagonismo en aquellos que llegan a aulas de derivación curricular. Esto genera una importante desmotivación y frustración en los alumnos y se considera uno de los índices más alarmantes de lo que significa el fracaso escolar.

Esta función motivadora se une a los otros tres aspectos mencionados sobre la importancia de potenciar los talentos:

- Facilita el aprendizaje gracias a su enfoque individualizado.
- Ayuda a ir definiendo los futuros profesionales-personales de cada uno.
- Pone al alumno, a la persona, por encima del grupo.

4. Relación familia-escuela

En este punto se trataba de identificar cómo se percibe la relación entre la familia y la escuela y cómo podría configurarse de un modo más integrado. Por lo general, cada grupo percibe gran parte de esta responsabilidad en el otro. Así, los docentes argumentan que muchos padres y madres no parecen estar interesados en la educación de sus hijos, y que solo están pendientes de los resultados: no acuden a las reuniones programadas, no se involucran en los problemas,... Por su parte, las familias, que reconocen también estas problemáticas expresadas por los profesores, argumentan que muchos profesores dicen no tener tiempo para ellos y que las tutorías se programan en horas de trabajo para los padres, lo que imposibilita que puedan asistir.

Se valoran como positivas algunas de las acciones que se han ido implementando en los últimos años con la introducción de las nuevas tecnologías, intranet del centro,... pero es todavía muy insuficiente, pues, en muchos casos, acaban por no usarse y muchos profesores no se molestan en actualizar la información.

5. Reacciones a la propuesta de proyecto

Primeramente cabe destacar que Són especialistes pone el acento en una temática de gran interés para la comunidad educativa. Esto se ha traducido en una muy buena acogida que tanto un grupo como el otro han manifestado acerca de la posibilidad de desarrollar un proyecto que tenga los talentos como objeto principal.

Por lo general se sabe que es una iniciativa complicada y que requiere su tiempo (no es posible transformar esta situación en un año académico), pero sí se cree necesario y positivo introducir este debate en los centros y empezar a realizar acciones que propicien el cambio. En este sentido, poder contar con una formación y con recursos para aplicarlo se considera un apoyo importante para avanzar en este aspecto.

Finalmente, la intenció de involucrar a las familias y a los docentes en este mismo asunto se considera otro factor positivo. A pesar de la complicación que supone, estar alineados en una misma intención es un punto de partida necesario para poder mejorar la situación actual en las aulas.

Annex 2. Els paper dels artistes Miguel Gallardo i Hanoch Piven

El projecte Són especialistes és una iniciativa que neix en el marc d'Aulas Creatives i ha estat impulsada per la visió de dos dels artistes que col·laboren en aquesta plataforma: Miguel Gallardo i Hanoch Piven.

Ambdós van escollir un ofici i un futur que anava en contra d'allò que la seva educació tradicional i àmbit social els proposava. Més que quelcom vocacional vinculat amb un ofici o treball, van decidir explorar aquelles habilitats que els diferenciava dels altres: aquells talents que els feien únics. Aquesta «tossuda» els ha permès expandir els límits que les visions tradicionals de la seva professió havien establert fins aleshores, i traslladar així l'art, com a eina útil i eficaç en l'àmbit de l'educació i l'acció social.

Miguel Gallardo és un dibuixant i il·lustrador amb una llarga i variada trajectòria professional. A partir del seu llibre *María i jo* ha desmuntat molts dels tòpics associats a l'autisme. Actualment combina la seva professió amb accions i tallers amb educadors, mestres i famílies. Per mitjà de l'art, genera espais de diàleg i d'exploració des dels quals potenciar la reflexió i el canvi en l'àmbit de l'autisme, de manera concreta, i de les discapacitats, en general.

Hanoch Piven és un artista internacional destacat, que realitza tallers de «dibuix amb objectes» a escoles de tot el món, amb mestres i alumnes de totes les edats. El llenguatge del *collage* amb objectes és accessible i democràtic. La força del taller consisteix a **motivar** per reflexionar i compartir vivències vinculades amb l'àmbit de l'educació o del creixement personal.

Annex 3. Qüestionari previ als alumnes

Valora en quina mesura estàs d'acord o en desacord amb les afirmacions següents:

1.1. Crec que tinc habilitats i talents que em fan únic.

Completament d'acord	20%
D'acord	39%
Ni d'acord ni en desacord	31%
En desacord	9%
Completament en desacord	1%

1.2. Tinc una idea clara d'allò que vull fer en el futur.

Completament d'acord	22%
D'acord	32%
Ni d'acord ni en desacord	30%
En desacord	12%
Completament en desacord	4%

1.3. Penso que els meus amics i amigues em coneixen de veritat.

Completament d'acord	26%
D'acord	46%
Ni d'acord ni en desacord	23%
En desacord	1%
Completament en desacord	4%

1.4. La meva família sap com m'agradaria que fos la meva vida en el futur i em dóna suport per aconseguir-ho.

Completament d'acord	38%
D'acord	26%
Ni d'acord ni en desacord	22%
En desacord	10%
Completament en desacord	4%

1.5. Em sento bé amb mi mateix.

Completament d'acord	22%
D'acord	42%
Ni d'acord ni en desacord	26%
En desacord	6%
Completament en desacord	4%

1.6. Crec que els meus talents formen part de la meva personalitat.

Completament d'acord	29%
D'acord	46%
Ni d'acord ni en desacord	21%
En desacord	3%
Completament en desacord	1%

1.7. Sóc capaç de resoldre els problemes que se'm presenten.

Completament d'acord	16%
D'acord	49%
Ni d'acord ni en desacord	30%
En desacord	3%
Completament en desacord	2%

1.8. Busco el suport dels meus amics i amigues i/o de la meva família quan tinc un problema.

Completament d'acord	29%
D'acord	42%
Ni d'acord ni en desacord	16%
En desacord	9%
Completament en desacord	4%

1.9. Tinc una visió positiva sobre el meu futur.

Completament d'acord	32%
D'acord	38%
Ni d'acord ni en desacord	20%
En desacord	4%
Completament en desacord	6%

1.10. Estic motivat per fer plans sobre el meu futur.

Completament d'acord	36%
D'acord	41%
Ni d'acord ni en desacord	14%
En desacord	7%
Completament en desacord	2%

1.11. Prefereixo no intentar coses noves per por d'equivocar-me.

Completament d'acord	1%
D'acord	13%
Ni d'acord ni en desacord	31%
En desacord	39%
Completament en desacord	16%

1.12. Sé on trobar informació i amb qui puc parlar per poder fer plans sobre el meu futur.

Completament d'acord	21%
D'acord	42%
Ni d'acord ni en desacord	20%
En desacord	11%
Completament en desacord	6%

Annex 4. Dinàmica d'avaluació amb els alumnes i els mestres

1. Tinc talents i/o habilitats que em fan únic.

Completament d'acord	100%
D'acord	0%
Ni d'acord ni en desacord	0%
En desacord	0%
Completament en desacord	0%

2. Els meus talents i/o les meves habilitats són importants per mi.

Completament d'acord	75%
D'acord	25%
Ni d'acord ni en desacord	0%
En desacord	0%
Completament en desacord	0%

3. Hem parlat dels talents i/o de les habilitats a classe.

Completament d'acord	85%
D'acord	0%
Ni d'acord ni en desacord	5%
En desacord	0%
Completament en desacord	10%

4. Els meus companys i les meves companyes de classe coneixen els meus talents i/o les meves habilitats.

Completament d'acord	30%
D'acord	15%
Ni d'acord ni en desacord	30%
En desacord	10%
Completament en desacord	15%

5. Els meus companys i les meves companyes valoren positivament els meus talents i/o les meves habilitats.

Completament d'acord	40%
D'acord	30%
Ni d'acord ni en desacord	30%
En desacord	0%
Completament en desacord	0%

6. Els meus companys i les meves companyes em demanen ajuda o participar en alguna cosa quan creuen que el meu talent pot contribuir-hi positivament.

Completament d'acord	100%
D'acord	0%
Ni d'acord ni en desacord	0%
En desacord	0%
Completament en desacord	0%

- 7. Tots -absolutament tots- els meus companys i les meves companyes de classe tenen talents i/o habilitats.**

Completament d'acord	100%
D'acord	0%
Ni d'acord ni en desacord	0%
En desacord	0%
Completament en desacord	0%

- 8. Tots -absolutament tots- els talents i/o les habilitats dels meus companys i les meves companyes són importants.**

Completament d'acord	75%
D'acord	5%
Ni d'acord ni en desacord	20%
En desacord	0%
Completament en desacord	0%

- 9. Després d'haver parlat dels talents i/o de les habilitats a classe, conec més els meus companys i les meves companyes.**

Completament d'acord	90%
D'acord	0%
Ni d'acord ni en desacord	0%
En desacord	0%
Completament en desacord	10%

10. Els talents i/o les habilitats dels meus companys i les meves companyes formen part de la seva personalitat.

Completament d'acord	100%
D'acord	0%
Ni d'acord ni en desacord	0%
En desacord	0%
Completament en desacord	0%

11. Penso que els talents i/o les habilitats dels meus companys i les meves companyes em poden ajudar amb les coses que a mi se'm fan més difícils.

Completament d'acord	95%
D'acord	5%
Ni d'acord ni en desacord	0%
En desacord	0%
Completament en desacord	0%

12. Quan no sé resoldre una cosa, busco la persona que sé que em podria ajudar a resoldre-la abans que els amics i les amigues.

Completament d'acord	35%
D'acord	20%
Ni d'acord ni en desacord	0%
En desacord	20%
Completament en desacord	25%

13. Tinc una visió positiva sobre el meu futur.

Completament d'acord	55%
D'acord	30%
Ni d'acord ni en desacord	15%
En desacord	0%
Completament en desacord	0%

14. Tinc una idea clara d'allò que vull fer en el futur.

Completament d'acord	45%
D'acord	25%
Ni d'acord ni en desacord	15%
En desacord	0%
Completament en desacord	15%

15. La meva família sap com m'agradaria que fos la meva vida en el futur i em dóna suport per aconseguir-ho.

Completament d'acord	70%
D'acord	25%
Ni d'acord ni en desacord	0%
En desacord	5%
Completament en desacord	0%

16. Crec que els meus talents i/o les meves habilitats seran importants en la meua professió de futur.

Completament d'acord	70%
D'acord	10%
Ni d'acord ni en desacord	15%
En desacord	0%
Completament en desacord	5%

17. Sóc capaç de resoldre els problemes que se'm presenten.

Completament d'acord	70%
D'acord	20%
Ni d'acord ni en desacord	0%
En desacord	5%
Completament en desacord	0%

18. Sovint prefereixo no intentar coses noves per por d'equivocar-me.

Completament d'acord	0%
D'acord	20%
Ni d'acord ni en desacord	15%
En desacord	15%
Completament en desacord	50%

19. Sé on trobar informació i amb qui puc parlar per poder fer plans sobre el meu futur.

Completament d'acord	25%
D'acord	25%
Ni d'acord ni en desacord	30%
En desacord	15%
Completament en desacord	5%

Annex 5. Qüestionari del professorat

1. Amb quin curs treballat has treballat el projecte?

3r	55%
4t	36%
Altres	9%

2.1. Vas assistir al taller inicial per a mestres conduït pel Miguel Gallardo i el Hanoch Piven durant el mes de novembre?

Sí	91%
No	9%

2.2. En cas afirmatiu, creus que aquest taller facilita la posterior realització del projecte a l'aula?

Sí	100%
No	0%

2.3. Per què?

- Veus millor com portar-ho a terme.
- És interessant participar-hi per saber què s'haurà de fer.
- És una bona simulació d'allò que ens trobarem i també ajuda perquè el projecte ens motivi.
- Perquè, quan fas les coses, és quan pots arribar més enllà.
- A banda que va ser molt interessant i engrescador, va permetre entendre els objectius i el desenvolupament del projecte.
- Permet transmetre millor els objectius que es volen aconseguir.

3.1. Has realitzat les quatre fases del projecte?

Sí	33%
No	67%

3.2. En cas negatiu, quantes fases has implementat?

1	17%
2	50%
3	33%

4. Quin és el teu grau de conformitat amb les afirmacions següents?

	Gens	Poc	Bastant	Completament
4.1 El projecte ens ha permès parlar dels talents a l'aula	0%	11%	67%	22%
4.2 L'alumnat ara dóna més importància als seus talents	0%	33%	56%	11%
4.3 Donar veu als talents de l'alumnat augmenta la seva autoestima	11%	0%	56%	33%
4.4 Parlar dels talents ha ajudat perquè els alumnes i les alumnes es coneguin millor entre ells	0%	11%	89%	0%
4.5 Parlar dels talents ha ajudat perquè els alumnes i les alumnes es valorin millor entre ells	0%	44%	44%	12%
4.6 Parlar dels talents ha ajudat perquè els alumnes i les alumnes pensin en el seu futur acadèmic/laboral	0%	11%	56%	33%

5. En relació als materials

	Gens	Poc	Bastant	Completament
5.1 Les activitats proposades a les fitxes estan en línia amb els objectius del projecte	0%	0%	89%	11%
5.2 Les activitats proposades són adequades per a les edats a les quals es dirigeix el projecte	0%	11%	88%	11%
5.3 Les activitats proposades són fàcils d'implementar a l'aula	0%	0%	89%	11%
5.4 Les activitats proposades desperten l'interès de l'alumnat	0%	0%	89%	11%
5.5 Les activitats proposades potencien la participació de l'alumnat	0%	0%	56%	44%

6.1. Creus que el material del projecte és suficient per assolir els objectius proposats?

Sí	67%
No	33%

6.2. En cas negatiu, quins altres materials o recursos creus que serien necessaris?

- Cal complementar-los amb més activitats d'introspecció i de reflexió sobre el futur.
- Agrairia més suport visual, més vídeos d'exemple.
- Materials per poder reconèixer els seus trets personals que ajudaran a desenvolupar o no els seus talents.
- Personalment, en algunes ocasions m'ha costat «fer-me» amb els materials.

7.1. Quantes hores lectives heu dedicat al projecte?

- Mitjana 7.
- Màxim 12.
- Mínim 2.

7.2. Consideres que aquesta dedicació és:

Poca	25%
Suficient	75%
Excessiva	0%

7.3. (Si no has marcat suficient). Quantes hores serien les adients?

- Mitjana 10.

8. Amb quins tres adjectius descriuries el projecte?

Amè	1
Atractiu	2
Creatiu	1
Diferent	2
Divertit	4
Inclusiu	1
Innovador	1
Interessant	2
Motivador	4
Original	2
Personal	1
Profitós	2
Revelador	1

9. Quins són els reptes principals que has hagut d'afrontar a l'hora d'implementar el projecte?

- La franja horària d'una hora de les classes, el coneixement i la interiorització prèvia dels objectius i les activitats.
- Preparar els materials.
- Característiques especials de l'alumnat.
- Als nostres alumnes els fa por enfrontar-se a allò que saben fer i, per això, no els ha agradat el projecte.
- Mirar d'encaixar-lo al pla d'acció tutorial del centre, trobar moments adients i rebre el suport dels companys.
- Falta de compromís dels alumnes. Hores per poder-lo combinar amb el PAT.
- Compromís dels alumnes.
- Al principi va costar motivar l'alumnat i, després, ha estat difícil continuar a causa dels horaris i d'altres activitats extraescolars.
- Tenir clars els objectius per part dels alumnes i dels altres companys.

10. Estaries interessat a implementar el projecte novament el proper curs?

Sí	89%
No*	11%

**La UEC, ja que el projecte no s'acaba d'adaptar a les necessitats específiques del seu alumnat.*

Tens algun altre suggeriment que vulguis fer-nos?

- Implementació per part dels tutors. Repetir la sessió de presentació amb guia per a les quatre activitats per part d'algun expert.
- És bona la idea de trobar-nos les alumnes i els professors de diferents instituts. Felicitats per la dinàmica de la trobada.